Palandöken

Hak'kın Yanında, Halkla Beraber.

11 EYLÜL 1993 PAZARTESİ

ERZURUM

FİYATI: 15.000 TL.

Analiz

Yavuz ÖZDEMİR

(Siyasi yönleriyle)

Celâlettin Arif Bey

(Erzurum-Paris 1875-1930)

Celâlettin Arif 1875 yılında Erzurum'da doğmuştur. Babası Erzurum'da oldukça tanınan Mehmet Arif Bey 'dir.

Mehmet Arif Bey'in üç erkek çocuğundan biri olan Celâlettin Arif, ilk ve orta tahsilini mahallinde tamam ladıktan sonra Fransızca eğitim yapan Galatasaray Sultanisi (Lisesi)'ni bitirmiştir (1).

BabasıMehmet Arif ise, Jön Türk Cemiyeti'ne girmiş ve cemiyetin Mısır'da en önemli isimlerinden biri haline gelmiştir (2).

Ailesini Mısır'a götürmüş olan Mehmet Arif Bey'in üç erkek evlâdından ikisi kendisiyle birlikte Mizancı Murad Grubu'nda siyasi faaliyetlere katılırlarken, Celâ lettin Arif Paris Hukuk Fakültesi ve Ecole Libre des Sciences Politiques'de 1895-1901 yılları arasında yük sek tahsilini tamamlamıştır.

Üniversitede okurken hocası olan Emile Boutmy tesirinde kalan Celâlettin Arif, İttihatçıların önemli mer kezlerinden biri olan Paris'te bulunmanın avantajını da kullanarak kendisine İttihatçılar içinde bir çevre edinmiştir.

İttihatçıların Prens Sebahattin Grubu'nda yer aldı ğını bildiğimiz Celâlettin Arif, 1901 yılında Kahire'ye gitmiş, avukatlık stajını tamamlayarak şöhret kazan mıştır (3).

Prens Sebahattin Bey'in kurduğu "Teşebbüs-ü Şah si ve Adem-i Merkeziyet Cemiyeti" çevresiyle yakın ilişkilere sahip olan Celalettin Arif Bey, siyasi edinimleri ni bu cemiyetin ideolojisi etrafında sağlamıştır.

Bu cemiyetin ideolojisinin egemen çizgileri Edmond Desmolins ve Frederic Le Play'den aktarılan bireysel lik, liberalizm, kişisel girişimcilik ve bunların gerçekleşti rici rejimi olan yerinden yönetimdir (4).

Fikri altyapısını desantralizasyon (adem-i merke ziyet)un oluşturduğu anlaşılan, Kahire'nin meşhur avu katı Celalettin Arif Bey, Osmanlı Devleti'nin durumuna ilgisini devam ettirmiş ve 1906 yılında Sultan Abdül hamid'in baskısından yurt dışına kaçan Sait Halim Paşa ile Karsabad'da görüşmelerde bulunmuştur (5).

Celâlettin Arif Bey'in mısır'daki faaliyetleri devam ederken Osmanlı devleti sınırları içinde ve dışında İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin adem-i merkeziyet en deksli Prens Sebahattin Grubu'nun karşıtı olan ve Ah met Rıza'nın başını çektiği merkezci grup giderek gü cünü artırmıştı. Azınlıkların desteklediği ve Celâlettin Arif Bey'in de içinde bulunduğu adem-i merkeziyetçiler pek bir varlık gösteremezken, gücünü artırdığını belirt tiğimiz, daha çok Türkler'in desteklediği merkezci grup, nihayet 23 Temmuz 1908 tarihinde İkinci Meşrutiyet'i ilan etmiş bir gün sonra da Sultan Abdülhamid'e ilan ettirmiştir.

Her iki grubun da asgari müştereklerinden olan Osmanlı Devleti'ni meşruti idareye kavuşturma öngörü sü meşrutiyetin ilânı ile vücut bulurken Celalettin Arif Mısır'dan Köstence'de gözhekimi İbrahim Temo'ya; "Hürriyete muvaffakiyetimizi Mısır'daki ihvan namına tebrik ederim" (6) şeklindeki telgrafıyla durumdan memnuniyetini ortaya koyuyordu.

Hürriyetin ilanını memnuniyetle karşılayan Celalet tin Arif, sahib bulunduğu adem-i merkeziyet endeksli fikirlerini yaymak ve organize çalışmalar yürütmek

ilan etmiş bir gün sonra da Sultan Abdülhamid'e ilan ettirmiştir.

Her iki grubun da asgari müştereklerinden olan Osmanlı Devleti'ni meşruti idareye kavuşturma öngörüsü meşrutiyetin ilânı ile vücut bulurken Celalettin Arif, Mısır'dan Köstence'de gözhekimi İbrahim Temo'ya; "Hürriyete muvaffakiyetimizi Mısır'daki ihvan namına tebrik ederim" (6) şeklindeki telgrafıyla durumdan memnuniyetini ortaya koyuyordu.

Hürriyetin ilanını memnuniyetle karşılayan Celalettin Arif, sahib bulunduğu adem-i merkeziyet endeksli fikirlerini yaymak ve organize çalışmalar yürütmek amacıyla arkadaşı Fazlı Bey ile beraber İzmir'e gelmiştir. Celalettin Arif ve Fazlı Beyler kendilerini karşılayan halka söylev vermek isteyince, artık İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin yegane sahibi haline gelmiş olan eski merkezcilerden başta Dr. Nazım ve bazı İttihat ve Terakkicilerle kötü karşılanırken, Fazlı Bey hürriyetlere önce bir adem-i merkeziyet cemiyeti kurabilmiş olan bazı gençlerin yeni düzende tutuklanmış olduklarını öğrendi (7).

Bu olay karşısında hürriyetin ilanına rağmen rahat çalışma ortamı bulamayacağını anladına hükmedebileceğimiz Celalettin Arif Ağustos 1908'de İstanbul'a gelmiştir (8). Prens Sebahattin Bey'in isteği doğrultusunda başlatılan parti kurma çabalarında yer alan Celalettin Arif, 14 Eylül 1908 tarihinde kurulan Osmanlı Ahrar Fırkası'nın hem kurucu üyesi, hem de yönetim kurulu üyesi olmuştur.

Böylece cemiyet başında siyasi çalışmalara başlamış olan Celalettin Arif'i, İttihat ve Terakki'ye muhalif olan Osmanlı Ahrar Fırkası'nda üst düzey bir partili olarak görmekteyiz.

Celalettin Arif Bey'in kurucularından olduğu ve yönetim kurulu üyesi bulunduğu Osmanlı Ahrar Fırkası, "Teşebbüs-ü Şahsi ve Adem Merkeziyet Cemiyeti"nin programını aynen benimsemiş ve parlamento içindeki destekleyicileri özellikle Arnavut, Rum, Ermeni ve Arap kökenli mebuslar olmuşlardır.

Siyasette Fransa orijinli desantralizasyon merkezli olan Ahrarcılar, iktidara gelebilmek uğruna, İttihat ve Terakki karşıtı askeri-sivil her türlü gruplarla temasa geçmişler ve hatta Kroker Oteli toplantısında 31 Mart Olayı'nın planlamasını yaparak İngiltere sefareti sorumlularıyla birlikte olayın vücut bulmasını sağlamış ve desteklemişlerdir (9).

Siyasette Makyavelist üslubu benimseyen, kozmopilatan bir fikir örgüsüne sahip olan ve Celalettin Arif'in de içinde bulunduğu Ahrarcılar 31 Mart Olayı'nda zamansız bir çıkış yaptıkları ve yanlış bir tutum sergiledikleri için kurmay başkanlıklarını Milli Mücadele'nin ilk beşlerinden dördünün yaptığı Hareket Ordusu'nun hareketiyle olayın ortadan kaldırılması sonucu güçlerini iyice yitirmişlerdir.

1 Büyük Larousse, C.IV, s. 2347
2 Mizancı Murad, Mücahede-i Milliye-Gurbet ve Avdet Devirleri, İstanbul-1994, s. 111
3 İstanbul Barosu Mecmuası, Sene: 4 (Şubat 1930), Sayı: 38-2, s. 95
4 Tarık Zafer TUNAYA, Türkiye'de Siyasi Partiler, C.I, İstanbul-1984, s. 150
5 Ahmet Bedevi KURAN, İnkılâp Tarihimiz ve Jön türkler, İstanbul-1945, s. 215.
6 İbrahim TEMO, İbrahim Temo'nun İttihad ve Terakki Anıları, İstanbul-1987, s. 87.
7 Sina AKŞİN, Jön Türkler ve İttihat Terakki, İstanbul-1987, s. 100
8 İstanbul Barosu Mecmuası, Sene: 4 (Şubat 1930), Sayı: 38-2, s. 95
9 Sina AKŞİN, 31 Mart Olayı, Ankara-1970, s. 247-248